

(המשך מעמוד 9)

נים של מלחמת העצמאות פרצו ברחבי הארץ, הר הכרמל חולק לשניים: אחרי שכונת ארזות חסמו חיילי הלגיון את הדרך לשני הכפרים הדרומיים עוספיה ודליית אל-כרמל.

לפתע קיבלה ד"ר תרזה בתר, מנהלת בית-החולים בתר (מתחרו עם כתר) בחיפה, צילצול סלפון. אשה הרה בעוספיה הודיעה לה כי החלו ציירי-הלילה. מכיון שאשה זו לא הצליחה עד אז ללדת ילד חי, ידעה הרופאה כי יהיה צורך בניחתה. היא נכנסה למכונתה, ולמרות שכל מכריה הזהירה שהיא מסכנת את חייה, נסעה לבדה לכפר הדרומי.

במחסום הלגיון ביקשה מן הקצין לחיי עד הכפר. הוא ענה לה: "את מפחדת מערבים?" והיא המשיכה לבית האשה ש"הזעיקה אותה. רק אחרי התייעצות משפחתית, הסכימה האשה לנסוע עם הרופאה, אל תוך השטח העברי של חיפה. ושם, אחרי ניתוח, נולדה בתה.

אפשר שוב לשחזר. השבוע נזכרה ד"ר בתר בפרשה זו — ובפרשות רבות אחרות — שעה שבחצר בית-החולים שלה התכנסו נציגי המוסדות הרפואיים וראשי העיר, כדי לחגוג מאורע יקר להם: 40 שנות קיומו של בית-החולים בתר.

הרופאה יסדה את בית-החולים יחד עם בעלה המנוח ד"ר יצחק בתר, כאשר בחיפה היו רק שני בתי-חולים: בית-החולים הממ"ש שלי, ובית חולים קטן יותר, של הדסה.

מאז נולדו בבית 12 אלף ילדים — מהם אבות ובנים. העיר גדלה, נוספו בה בתי-חולים חדשים. קופת-חולים ההסתדרותית, שלא היתה קיימת אז כלל בשטח זה, הפכה בינתיים לגורם החדול ביותר. בית-החולים הפרטי אף הוא הצטרף למעגל הרפואה הציבורית, ולמעלה מ-70% מן החולים ה"מקבלים" בו טיפול נשלחים אליו על-ידי קופת-חולים ועל חשבונה.

אולם דבר אחד מיוחד את בתר מיתר בתי-החולים: המספר הרב של נשים דרוניות הבאות אליו ללדת. עוזרת, כמובן, העובדה שד"ר בתר היא אשה. אולם עוזרים לא פחות סיפורים כמו סיפור לידתה של יהודית.

הרופאה כת ה-70 נהנתה מן החגיגה, אבל היא נהנתה עוד יותר מסימה. "עכשיו אני יכולה שוב לשחות", סיפרה לידידיה. כי תחביבה, בימי קיץ והורף, הוא לרחוץ בים, למרגלות הכרמל. כדי לשמור על בריאותה, ולהימנע מהצטננות עד לעריכת המסיבה, נאלצה לחת על התחביב. "עכשיו", התגאתה, "לא איכפת לאף אחד אם לא ארזים טוב".

פרט, כמובן, לנשים ששכבו בבית-החולים, וחיכו לד"ר בתר שתעמיד לצידן בשעת הלידה.

חוק

תקדים מסוכן

פרשת אייבי נתן כבר נשכחה כמעט, יחד עם האחירה הפורמית שהולידה אותה. ממי לא גם נשכחה השאלה: האם היו ציכים ל"העמדת נתן לזין?"

שר-המשפטים הודיע בכנסת כי היועץ ה"משפטי החליט שלא לערוך משפט כזה. איש לא עירער על כך, בעיקר מפני שהכל סברו שמשפט כזה היה נתן פרסומת מיותרת לעניין שאינו רציני.

רק איש אחד לא השלים עם הערכה זו. היה זה הכתב הפרלמנטארי של הארץ — גיימס יקוב רוונטל. השבוע הביע הכתב הממושקף את דעתו — לא מעל עמודי ה"ארץ, אלא בשבועון רפי"ה, מבט חדש.

בגלל אמונה כנה, רוונטל, לידי-גרמניה ושוחר-שלום מושבע, לא הגיע למסקנתו השלילית בגלל דעתו על פרשת אייבי נתן עצמה. מניעו: השמירה על סדרי החוק ה"המשפטי".

לכאורה עבר נתן ביום טיסתו: יציאה בלתי-חוקית מהארץ, עבירה על החוק ל"המשפט".

(המשך מעמוד 13)

הוויכוח על הפצות בבגדאד מתחמם

מי המטיל

כ"פורת מחופש לערכי בבגדאד (1951) ז"א אגיש משפוט

המסלול, השתרעו על הארץ והמתינו ל"מטוס, אשר קרב אל מקום מחבואם כדי להתחיל בנקודה מרוחקת זו בתאוצתו לקראת ההמראה. צחת המטוס, שנבחר למיבצע זה במיוחד ובמזמן רב מארץ אירופית, הוריד סולם מפתח בבטן האווירון, ותוך זקת מעטות הועמסו לתוכו 60 העולים — בלי שאיש משומרי השדה ועובדיו ירגיש בתכונה המיוחדת או בהשתהותו היתירה של האוירון. המטוס המריא ללא תקלות, ונחת ב"היחבא בשדות יבנאל".

מיבצע זה נוסה פעמיים, העביר 120 עור לים מבגדאד. אך אירגון העלייה, שנעשה פחות או יותר בגלוי — לפחות לגבי יהודים — שימש גם מסחה לפעילות אחרת, שהוסתרה גם מחברי התנועה הרגילים. ודגמה לכך היתה שליחותה של מלכה רופא מקיבוץ מעוז חיים. לכאורה נסעה להדריך בנות עיראקיות, ללמד עברית ושירים עבריים. למעשה היה לה תפקיד אחר: לקיים קשר אלוטני ישיר עם מפקדת המנה בארץ. היא עשתה זאת במשך שנה תמימה.

גיימס בונד מאוריייהודה

כל הסיפורים על אותה תקופה, בל"ט וזכרונותיו של ח"כ מרדכי בן-פורת, שפורסמו בידיעות אחרונות. מכיון שבן-פורת היה מפקדה האחרון של המחתרת ב"עיראק, יש חשיבות מיוחדת לסיפורו. דמותו והרפתקאותיו, כפי שהן מצטיירות מדבריו, זיכתה אותו בכינוי "גיימס בונד מאוריייהודה". אולם שלא כמו הגיבור של יאן פלמינג, עוררו מעשיו של בן-פורת תמיהות רבות.

הראשונה והחשובה בהן נגעה למעצרו, בחברת יהודה תגרי, השליח מ"שאל שניא לבגדאד כדי להחליפו. צורת המעצר פורסמה לראשונה בהעוטה הזה (1494): ב"פורת ו"תגרי נכנסו לכליבו אורוזדיבק בבגדאד, שם זיהה את תגרי וכן שהיה פעם מגיש-קפה במשרד המושל הצבאי בכעכו.

מכיון שזמן קצר קודם לכן זזהה תגרי על-ידי אותו וכן, קשה להסביר כיצד הירשה לעצמו להופיע שנית בחנות זו — ועוד בחברת מפקד הרשת בן-פורת. גם לולא זוהה תגרי קודם לכן, אסור היה לשניים להיפגש במקום ציבורי. שכן בן-פורת עצמו הודה בזכרונותיו: "ידעתי שהבולשת מחפשת שליח מישראל".

הרג השמן תגרי

עות פאטאלית זו היתה התחלת חורבנה של הרשת בעיראק. בן-פורת מטיל את כל האשמה על תגרי. כי בכיסו של הקצין הישראלי מצאה הבולשת "עיראקית פינסק, ובו כתובות ומספרי סלפון, שהובילו אותה ישר לבתיהם של חברי הרשת. בן-פורת עצמו הצליח להשתחרר בערבות.

ב רחוב הראשי של אוריייהודה, אפסר היה לראות השבוע את פועלי המועצה המקומית עוסקים בנטיעות ועבודות-ניקוי. הם התרכזו סביב האנדרטה המודרניסטית, ש"הוקמה במרכז העיירה המאוכלסת בעיקר ביוצאי-עיראק, זוהי האנדרטה להנצחת זכרם של שני עולי הגרדום שלום צאלח ויוסף בצרי.

בעוד שבועיים י"ערך טכס הסרת הלוט מעל לאנדרטה, נשיא המדינה בכבודו ובעצמו ישתתף בטכס. אולם עוד לפני היום החגיגי שימשר עלילות המחתרת שפעלה בעיראק נושא גילויים ולהתנצחויות.

סכרי השתיקה נפרצו. סודות המחתרת ה"צוינת בעיראק וכו לפתח לפירסום. האנשים שהנהיגו את המחתרת, והתופסים כיום מיש"רות שונות בישראל, החלו מעלים וזכרונות. הם ציירו בהרחבה תמונה של פעילות מחתרתית, אשר כונתה הכפולה היתה: ל"הבריח מספר רב ככל האפשר של יהודים לישראל, ולהקים אירגון יהודי של הגנה עצמית ואיסוף ידיעות.

ביסודה לא היתה זו תנועה שונה מאח"יותיה, ביתר הארצות הערביות. הדחיפה ניתנה לה על-ידי מלחמת העולם השנייה: אירופה עלתה באש, והישוב הארץ-ישראלי נותק ממקורותיו שם. לכן פתחה התנועה ה"ציונית למקורות חדשים, קרובים יותר. ה"עובדה שמשטר רב של חיילים עבריים שיר"תו בארצות אלה, כחלק מן הצבא הבריטי, הקלה מאד על הפעולה.

קשר אלוטני ישיר

ליחיים של הסוכנות היהודית ושל ההגנה הגיעו לעיראק במדי חיילים בריטיים, בעזרת תעודות מזוייפות. שם פש"טו את המדים, הצטיידו בתעודות חדשות, ונקלטו בקרב היהודים המקומיים. אחד מהם היה אנצו סירני, איש-הקיבוץ שהוצגת מאר"ח יותר באירופה, נשבה בידי הנאצים ומת במחנה דכאו.

השליחים נעזרו גם בחיילים אמיתיים, הקימו בעזרתם את מחבואי-הנשק הראשונים של ההגנה בעיראק. חיילים אלה גם העבירו ארצה צעירים עיראקיים, שהתחפשו במדי"צבא. גם נהגי אנצו, שהסיעו אז חיילים בריטיים מארץ-ישראל לעיראק, היו מחזוירים איתם עולים בלתי-חוקיים, שהתחפשו כנהגים עוזרים.

שני מיבצעים נועזים במיוחד בוצעו בעזרת מטוסים, 1947. סיפר על כך דוד בן-מאיר, כיום מבקר-חשבונות מרמת-גן:

"ששים עולים רוכזו בהסתר, בקצה המס"לול בשדה-התעופה בבגדאד. לצורך ריכוזם, הברחתם בדרכים עקלקלות עד שדה-התעופה והבטחתם, גויסו עשרות מרכזי התנועה ו"השורה". משהגיעו, לאחר הרפתקות, לקצה

• התנועה היה כינוי החלק שטיפל ב"עלייה, השרה היה כינוי ההגנה.

(המשך מעמוד 11)

ש"מ סייקס-פיקו, ואנחנו אז עוד היינו מע"טים. מה יכולנו להגיד? בגלל אותו הפרט של 12 קילומטרים של הגבול יש לנו עכשיו צרות עם ראשי המיינונות! אחר-כך באה החלוקה, אחר-כך חלוקה שניה, שחיתה כבר תוך מלחמה, תוך שפיכות דמים. ואלוהים יודע — מי שרוצה לדעת את האמת — מה באמת היה בנפשם וברוחם של טובי הוגי הציונות בשחר תקופתה. אנחנו גם נכשלו לא כל-כך רחוקים מזה, אבל אז צריך לגמרי שידוד-מערכות אחר... אורי אבנרי: זה בדיוק!

לוי אשכול: טוב, נניח, לפעמים אתה אומר "אנחנו", וכולם מצטחקים קצת, יש ל"אנחנו" תפקיד חשוב: שידוד-מערכות גדול, הפיכת העולם, גבולות, נהרות, מיט — הכל אחרת.

בניתיים הייתי רוצה לפחות דבר אחד... אני הייתי מסתפק לפי שעה בהחלפת הסכמי שביתת-הנשק בתווי-שלום!

מזמאה בלתי-רגילה

מי שמשווה דברים אלה עם הטיעון המחושב של נאומנו, אולי יתאכזב. אר"לם אם נראים דברי ראש-המשלה מבולבלים במקצת, בהופיעם בכתב, הרי יש לקחת בחשבון שהם נאמרו ללא הכנה. אולי דווקא עזרתם המבולבלת במיקצת מעידה שהם נאמרו מן הלב, תוך נסיון כן להשיב טוב שהגענו לזה, ושעוררנו את ראש-

ח"כ בן-אליעזר בושח וחרפה

המשלה לשפוך את לבו בעניין זה. אולי זוהי רק התחלה. על כל פנים: והיה הפעם הראשונה, מזה שנים רבות מאד, שבענין הפליטים — והבעיות האמיתיות של השלום — וכו לחיכוך רציני בכנסת. גם זוהי התחלה.

לבסוף קיבלנו מפי ראש-המשלה, בדרך עקיפין, מחמאה בלתי-רגילה. הוא טען, כי דברו אל ססלי חרות, כי סיעת-היחיד שלנו עושה עבודה יותר רצינית בכנסת מאשר כל 26 ח"כי גח"ל. הדברים נאמרו כלהלן: לוי אשכול: ... אני רוצה להגיד עוד משוה על דברי חבר-כנסת בגין. כשהוא סיים את דבריו, אמרתי לעצמי: 18 שנה לשבת על כסא האופוזיציה, ובשנה ה"9 לאמר רק זאת: "אתה לא טוב, וממשלתך לא טובה" — זהו ביטול זמן, ושכר-לימוד עצום. כי שום דבר אחר בעלת-הכוכ, שמונת לרצות וחייבים לתבוע ממפלגה גדולה, אופוזיציו"ניה, שתסתמן ותכתון — לא שסתתי. הנה (הצביעו עלי) מפלגה קטנה, אפילו קטנה מאד, מנסה להציע לי, לציי"ן ולסתן דרכים חדשות.

אריה בן-אליעזר (חרות): בושח ו"חרפה

לאחר-מכן ניגשה הכנסת להצביע ברוב גדול נגד קריאת-השלום, ראש-המשלה לא הרים את ידו.

גבול שנקבע בהסכם סודי בין נציגי צרפת ובריטניה, במלחמת-העולם הראשונה.